

مهدکودک؛ بایدها و نبایدها

اگر شما صبح‌های زود به سمت محل کارتان حرکت می‌کنید، حتماً کودکان خواب‌آلود و بی‌حوصله‌ای را دیده‌اید که یا در آغوش یکی از والدین یا در صندلی عقب ماشین به سمت مهدکودک در حرکت هستند...

جام جم آنلاین: اگر شما صبح‌های زود به سمت محل کارتان حرکت می‌کنید، حتماً کودکان خواب‌آلود و بی‌حوصله‌ای را دیده‌اید که یا در آغوش یکی از والدین یا در صندلی عقب ماشین به سمت مهدکودک در حرکت هستند و از این‌که خواب صبحشان کامل نشده است کلافه‌اند؛ البته این در مورد در کودکان کوچک‌تر بیشتر صادق است. کودکانی که زودتر از سن مهدکودک رفتنشان، وارد آن محل شده‌اند هم مانند خیلی از مسائل دیگر نتیجه اجتناب‌ناپذیر تغییرات در جامعه و مشغول بودن زنان به کار بیرون از خانه یا به پای مردان است.

وقتی مادران شاغل بعد از پایان مرخصی زایمانشان مجبور به ترک خانه و بازگشت به محل کارشان می‌شوند؛ کودکان نیز به ناچار در ساعات کاری مادر، به یکی از مراکز نگهداری از کودکان یا همان مهدکودک‌ها سپرده می‌شوند.

اما این مساله در مورد کودکانی که در سن مناسب از امکانات مهدکودک‌ها استفاده می‌کنند می‌تواند بر عکس باشد و یک مهدکودک استاندارد می‌تواند کودک را برای ورود به اجتماعات بزرگتر آماده کند لذا حتی مادرانی که شاغل نیستند لازم است قبل از به مدرسه رفتن کودک او را با فرستادن به مهدکودک برای این دوره آماده کنند.

تاثیر محیط مهدکودک در رشد زبانی

از آنجا که گسترش واژگان کودک اکتسابی است و هر چه کودک در تعامل و ارتباط با اطرافیان باشد، دامنه لغات او نیز گسترش می‌یابد لذا کودکانی که در مهدکودک‌ها در کنار کودکان دیگر اوقاتی از روز را سپری می‌کنند، علاوه بر هم‌زبانی با همسالان خود و ایجاد ارتباط با مربی خویش با لغات، واژگان و کلمات متعددی برخورد می‌نمایند؛ آنها برای بازی کردن مثلاً دریافت یک توپ مرتب با دوستان خود ایجاد ارتباط کرده و محرک و پاسخ ایجاد می‌کنند.

کودک برای گرفتن توپ از دوست در مهدکودک احیاناً از لفظ توپ استفاده می‌کند، از طرف دیگر #171من، من؛& raquo؛ #171مال من است؛& raquo؛ را از کودک دیگر می‌شنود و از کودک سوم #171بده؛& raquo؛ را، لذا این کودک در عین حال با 3 تلفظ و واژه آشنا شده است: #171من؛& raquo؛، توپ؛& raquo؛ و #171بده؛& raquo؛. در صورتی که همین کودک در منزل با ارائه و بیان مطلب توپ مفهوم و مطلب مورد نظر خود را به مادرش می‌فهماند و امکان این‌که با 2 لفظ دیگر آشنا شود، بسیار کم یا بعید است.

پس کودکانی که تازه شروع به سخن گفتن کرده‌اند، هنگامی که با کودکان همسن و سال خود ارتباط برقرار می‌کنند و همراه مربی خویش که صرفاً وقت خود را صرف و وقف کودکان کرده است، می‌توانند پیشرفت قابل توجهی در گفتار و رشد بیانی خویش داشته باشند.

نظریه‌های عمده رشد به فرضیه‌های متفاوتی درباره اهمیت تاثیرات محیطی در رشد زبان کودک منجر می‌شود. نظریه‌پردازان یادگیری معتقدند که وجود عامل تقویت‌کننده و مشاهده سرمشق، عوامل تعیین‌کننده مهمی برای رشد زبان هستند؛ لذا کودکان در مهدکودک‌ها مرتب زیر نظر عوامل یادگیری، ارتباط و تعامل هستند، می‌شنوند و بیان می‌کنند و بر اثر عوامل تقویت‌کننده بی‌شماری که به وجود می‌آید، مجبور به گفت‌وگو می‌شوند و در نتیجه واژگان و لغات آنها به جهت استفاده در گفتار توسعه می‌یابد.

مضرات استفاده از مهدکودک برای کودکان زیر 2 سال

مهدکودک با تمام مزایایی که برای آموزش کودکان در سنین مناسب دارد اما می‌تواند به کودکانی که در سنین پایین به این مراکز سپرده می‌شوند صدمات جبران‌ناپذیری وارد کند.

دکتر فرید فدایی، روان‌شناس اجتماعی و روانپزشک در گفت‌وگو با جام‌جم ضمن اشاره به خطرات استفاده از مهدکودک در کودکان زیر 2 سال می‌گوید: اگر کودک در سنین غیر مناسب به مهدکودک فرستاده شود، احساس طرد شدن از سوی مادر می‌کند و حس طردشدگی و دوری از خانواده در شکل‌گیری شخصیت او تاثیر می‌گذارد، بنابراین در این کودکان ممکن است احساس خشم و رنجش

وی همچنین با تاکید بر این که در صورت امکان، کودک توسط مادر نگهداری شود، می‌افزاید: اگر به دلیل شاغل بودن مادر امکان نگهداری از کودک توسط او در سنین پایین وجود ندارد، نگهداری کودک توسط پدر بزرگ و مادر بزرگ بهتر از سپردن او به مهدکودک است.

دکتر فدایی مقاومت و لجبازی کودک در برابر والدین، عدم وابستگی کودک به والدین و عدم پذیرش آنها از سوی کودک را از آثار فرستادن کودک به مهدکودک در سنین غیرمناسب میداند و می‌گوید: اما سپردن کودک به مهدکودک بعد از 5 سالگی باعث می‌شود وی ارتباط با همسالان و مهارت‌های اجتماعی را به صورت گسترده‌تر و کامل‌تری بیاموزد و در کل امکانات یادگیری و امکان مستقل شدن برای کودکان، پیش از دبستان در مهدکودک بیشتر است.

بهتر است کودکان تا پایان 2 سالگی در محیط خانواده و نزد والدین خود باشند؛ احساس امنیت روانی اولیه و وابستگی‌های عاطفی باید به صورت صحیح و طبیعی در خانواده شکل بگیرد اما از این سن به بعد آنها به تجربه‌های اجتماعی نیز نیاز دارند. دکتر سیما فردوسی، روان‌شناس و عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی نیز در این مورد می‌گوید: بهتر است کودکان تا پایان 2 سالگی در محیط خانواده و نزد والدین خود باشند؛ احساس امنیت روانی اولیه و وابستگی‌های عاطفی باید به صورت صحیح و طبیعی در خانواده شکل بگیرد اما از این سن به بعد آنها به تجربه‌های اجتماعی نیز نیاز دارند. در یک مهدکودک کودکان از نظم و انضباط خاصی برخوردار می‌شوند، برنامه خواب و خوراک آنها به طور منظم از قاعده خاصی پیروی می‌کند، همچنین آموزش بسیاری از مطالب که ممکن است مادر، در منزل به صورت پراکنده یا به طور غیرعلمی به فرزندش بیاموزد، در مهدکودک به صورت منظم و روشمند در جمع و به صورت گروهی آموخته می‌شود.

وی می‌افزاید: به طور کلی کودک در این مرحله برای سال‌های آینده که باید ساعت‌های بیشتری را از خانه دور باشد، آماده می‌شود؛ کودکانی که به مهدکودک می‌روند زمینه رشد اجتماعی‌شان فراهم می‌شود و در تعاملات اجتماعی شکل می‌گیرند. بسیاری از رفتارهایی که کودکان در خانه نیاموخته‌اند، در جای دیگری به نام مهدکودک می‌آموزند. رفتارهای منفی یا رفتارهایی که چندان مثبت یا جامعه‌پسند نیستند، در مهدکودک کمرنگ می‌شوند.

اجزای سازنده یک مهد کودک با کیفیت عالی

عوامل متعددی در ارزیابی یک مهدکودک به عنوان مهد مناسب دخیل هستند که از جمله می‌توان به اندازه گروه (تعداد کودک در یک مکان واحد)، نسبت تعداد مراقب به کودک، آمادگی تحصیلی مراقب یا مربی، تعهد شخصی مراقب به یادگیری و مراقبت کردن از کودکان اشاره کرد. در صورتی که این ویژگی‌ها مطلوب باشند، کودکان در ارزیابی‌های هوش، زبان و رشد اجتماعی، بهتر عمل می‌کنند؛ همچنین محیط‌های وسیع و مجهز و اقداماتی که نیازها و تمایلات کودکان پیش دبستانی را برآورده می‌سازند نیز به پیامدهای مثبت کمک می‌کنند.

تأثیرپذیری کودکان در مهد به مراتب بیشتر از خانه و خانواده است. اگر مربیان، افرادی آموزش دیده، کارآمد و متخصص در زمینه تربیت کودکان باشند خواهند توانست به بهترین شکل ممکن کودکان را تربیت کنند و برعکس در برخی از مهدکودک‌ها، رفتار نادرست مربیان با کودکان، زمینه‌ساز بروز رفتارهای غیراخلاقی از سوی کودکان شده است.

برخی مهدکودک‌ها، سالانه چند بار، دوره‌های آموزشی برای مربیان خود ترتیب می‌دهند و طی آن شیوه‌های نوین تربیت را به آنان آموزش می‌دهند، از این رو والدین باید در انتخاب مهد دقت بسیار به خرج دهند و کودکان را به دست مهدها و مربیانی بسپارند که اطمینان کافی در مورد نحوه آموزش آنها داشته باشند.

دکتر سیما فردوسی نیز معتقد است: در مهد کودک، مربیان وظیفه بسیار مهمی به عهده دارند زیرا نقش جانشین مادر را برای کودک ایفا می‌کنند و با توجه به این تعریف، مربی باید بتواند اضطراب کودک را تخفیف و به او امنیت بدهد و او را کنترل کند. اگر مهدکودکی دارای ویژگی‌های لازم باشد و تنها از کودک نگهداری نکند بلکه به نیازهای او نیز توجه داشته باشد و رشد کودک و شرایط فردی او را در نظر بگیرد و درباره برنامه خواب، بازی، تغذیه، استراحت کافی و فعالیت‌هایی که مناسب سن کودک باشد، تدابیر لازم اندیشیده باشد و محیط امنی برای کودکان ایجاد کند، می‌توان پیشنهاد کرد که والدین حتما فرزندشان را به چنین مهدکودکی بسپارند.

رعایت نکات ضروری از سوی والدین

اگر کودک در دور ماندن از مادر یا خانواده دچار ناسازگاری می‌گردد باید سعی کنید تا این استقلال را بتدریج به او بیاموزید، درست است که این کار زمان بر است اما اگر لازم باشد ابتدا ساعات اندکی را برای ماندن در نظر بگیرید، او را همراهی کنید، هر چند ساعت به او سربزنید، پایداری او را تشویق کنید و از طریق قصه، مهارت‌های لازم را به او آموزش دهید.

والدین باید توجه داشته باشند که اگر کودکشان مدتی را در مهد چشم به راه آمدن آنها بماند، دچار نوعی هیجان می‌شود که برایش آزاردهنده است و شاید به این فکر بیفتد که فراموشش کرده‌اند و دیگر دنبالش نخواهند آمد، این نگرانی کودک اهمیت زیادی دارد و باید از بروز آن جلوگیری کرد. کودکانی که زمان زیادی را در مهدکودک به سر می‌برند، غمگین و ترسو هستند اما این مشکل تا سن آمادگی از میان خواهد رفت.

همچنین تحقیقات نشان داده است که کودکانی که بیش از 30 ساعت در هفته را در مهدکودک می‌گذرانند، در ناهنجاری‌های رفتاری همچون جنگ و دعوا، رذالت، بیرحمی، حمله و نیز رفتارهای نامناسبی چون جدال، پرتوقعی و پرحرفی «نمره بیشتری؛ می‌آورند و آموزگاران آمادگی و مادران این کودکان، از آنها به عنوان کودکان تهاجمی، بهانه‌گیر، نترس، دردسرافزین و افرادی که باید خواسته‌هایشان به سرعت عملی شود، یاد می‌کنند.

محققان هنوز نتوانسته‌اند دلیل این رفتارها را دقیقاً مشخص کنند اما برخی، علت مشکلات رفتاری این کودکان را خستگی والدین بر اثر کار و عدم توجه به کودک یا عدم توجه مسوولان مهدکودک‌ها عنوان می‌کنند.

پس اگر می‌خواهید این‌گونه رفتارها را تقلیل دهید، بهتر است از مدت زمانی که کودک در مهدکودک می‌گذراند، بکاهید.

الهام طباطبایی / جام جم